

Ілля Камінський

Ми жили щасливо під час війни

Ілля Камінський добре відомий поціновувачам поезії в його рідній Одесі та загалом в Україні. Його неодноразово називали ангелом-охоронцем одеської літератури. Після початку повномасштабного вторгнення він активно підтримує одеських літераторів – як фінансово, організувавши збір грантів на підтримку окремих авторів і видань, так і організаційно. Саме Ілля став ініціатором створення дитячої поетичної студії в нашому місті.

А зовсім нещодавно книга Іллі «Глуха республіка» вийшла у перекладі українською. Ілля написав у себе в «Фейсбуці»:

«Сподіваюся, що 2025 рік принесе вам добро, друзі, незважаючи ні на що. Моя новина – «Глуха республіка» – щойно вийшла друком в Україні. Щиро дякую Костянтину Сігову та всім у видавництві «Дух і літера» за таку чудову роботу. Звичайно, це ніколи не сталося б без Дарини Гладун та Лесика Панасюка, чудових поетів, які переклали вірші.

Користуючись нагодою, хочу поділитися фотографіями з дитячої поетичної студії, яку ми започаткували в Одесі. Це фото дітей-біженців, які пишуть вірші, зроблене під час вчорашньої зустрічі. Якщо ви хочете дізнатися більше та, можливо, підтримати цю роботу, ми будемо дуже вдячні».

Саме про книгу та студію я і поставив Іллі декілька запитань.

– Розкажіть, будь ласка, про дитячу поетичну студію в Одесі. Як виникла ідея її створення?

– Коли почалося повномасштабне вторгнення, я відчув, що письменники в Україні загалом та в Одесі зокрема почуваються ізольованими, тож моїм завданням було допомогти їм залучити ширшу аудиторію: ми проводили форуми, присвячені одеським письменникам, у найповажніших у світі часописах («World Literature Today» та «Paris Review», наприклад), я опікувався збором коштів для одеських письменників тут тощо.

В Одесі є родичі, які хочуть залишитися в місті, та, звісно, в мене є друзі, які теж там. Я періодично приїздив. Червень 2022 року: місто заповнили біженці. Як допомогти їм в Одесі? Олег Суслов познайомив мене з Діаною Гребньовою в «Гостинній хаті» (центр для біженців на той час розташовувався біля пам'ятника Бабелю). Поки батьки були зайняті пошуком їжі, житла, їхні діти – десятки дітей – цілий день просто стояли навколо Бабеля.

Початкова ідея полягала в тому, щоб допомогти дітям-біженцям.

Під керівництвом Майї Дімерлі та Олега Суслова одеські письменники та журналісти виконали приголомшливу роботу.

«Війна намагається заповнити все твоє життя, – каже Олег. – Вона намагається підпорядкувати тебе собі, щоб ти не думав ані про що, крім війни».

Ідея була в тому, щоб дати дітям щось іще, про що можна подумати.

З Майєю Дімерлі ми започаткували поетичний конкурс для дітей: тепер діти їздять на екскурсії в такі місця, як Одеська кіностудія та зоопарк, і пишуть вірші про своє місто.

Побувавши в Україні кілька разів під час війни, я скажу те, що не є секретом для більшості одеситів: коли в місті бомбардують будівлю, ви не продовжите читати роман на тисячу сторінок. Зрештою часи зараз нервові. Але у вас у голові кілька рядків із вірша, кілька рим чи образів. І це надія.

В Одесі, звісно, все це супроводжується додатковою часткою гумору. Я пам'ятаю електронного листа у лютому 2022 року: «Я прокинувся від вибухів. Вони бомбили пляж. Кого вони збираються вдарити? Зараз не сезон відпусток!».

– Які плани у студії? Чи будуть нові видання на кшталт альманаху «Нова Одиссея», що вийшов 2023 року?

– Програма стартувала у 2023 році: логістика проведення зустрічей, як і слід було очікувати, складна.

Минуло понад три роки від початку повномасштабної війни, й у місті щодня, а подекуди й щогодини, лунають сирени повітряної тривоги, і батькам не завжди комфортно випускати дітей з поля зору.

На деяких зустрічах були присутні лише п'ять дітей, на інших – понад двадцять п'ять. Але ці зустрічі тривають!

(Багато років тому – здається, це було 1992 року – я був у студії Юрія Михайлика в Шахському палаці, а також у Валентина Мороза в школі № 107. Тому мене тішить, що в місті хлопці та дівчата все ще збираються разом, аби почитати вірші. Попри цю війну зустрічі тривають.)

У межах програми проводиться відкритий конкурс поезії: трьом переможцям у кожній віковій категорії за рішенням одеських поетів – грошові призи. Альманах «Нова Одиссея» друкується на високоякісному папері: у першому випуску були опубліковані вірші вісімдесят чотирьох дітей з двадцяти регіонів України.

«У воєнний час поетичний конкурс – це не стільки творче змагання, скільки спосіб об'єднати дітей, яким потрібна підтримка», – написав мені одного разу Олег Суслов, додавши фотографії осколків, що впали на його подвір'я минулої ночі, після того, як у його районі розбомбили будівлю.

Хоча ми сподіваємося, що діти виростуть поетами, той факт, що вони пишуть і діляться віршами під час бомбардувань і відключень електроенергії, ми сприймаємо як перемогу саму по собі.

Моя робота тут здебільшого полягає в тому, щоб продовжувати збір коштів: ми забезпечили фінансування щонайменше на наступні два роки.

– Як виникла ідея перекладу українською «Deaf Republic»?

– Звісно ж, у тексті відображено Одесу, але метафорично: розповідь у віршах. Робота над «Deaf Republic» розпочалася задовго до війни 2014 року, опублікована 2018 року.

Мені пощастило з перекладачами: Лесик Панасюк і Дарина Гладун – чудові поети. Вони стали свідками вторгнення в Бучу, залишили місто, коли туди увійшли росіяни, які зайняли їхній будинок. Зараз Лесик в армії. Книжка була надрукована в Харкові, який, як ви знаєте, бомбардують. Цю книжку видали в тридцяти країнах, і тому я радий, що тепер вона доступна і в країні, де я народився. Як перекладач я знаю, скільки праці потрібно, щоб перекласти твір з іншої мови, особливо тепер, під час війни. Моя подяка їм.

Євген Дєменок

Ми жили щасливо під час війни

І коли бомбардували чужі будинки, ми

обурювались,
але недостатньо, ми протестували, але

недостатньо. Я лежав у своєму ліжку,
навколо мого ліжка Америка

руйнувалася:
невидимий будинок за невидимим будинком

за невидимим будинком –
я виставив крісло назовні та милувався сонцем.

На шостий місяць
згубного правління в домі грошей

на вулиці грошей у місті грошей у країні грошей,
нашій великій країні грошей, ми (пробачте нам)

жили щасливо під час війни.

Солдати ціляться в нас

Вони стріляють, щойно спалах прожекторових ніздрів
вихоплює з темряви натовп жінок-утікачок

– нехай буде в Бога це фото –

площею крізь осяйне повітря волочать солдати
Петрикове тіло, голова б'ється об сходи

Крізь сорочку дружини відчуваю обриси
нашої дитини.

Солдати тягнуть Петрика вгору сходами,
і безпритульні собаки, худі, як філософи, усе розуміють

і гавкають, гавкають. Зараз на мосту без камуфляжу слів
я – тіло, що огортає тіло моєї вагітної дружини –

Сьогодні ввечері
ми не вмираємо й не вмираємо,

земля нерухома,
гелікоптер приглядається до моєї дружини –

На землі
людина не може штрикнути пальцем у небо,

бо кожен
тепер і так палець, яким штрикнули в небо.

Я, тіло

Я, тіло, в яке занурюється Божа рука,
порожньогрудий, стою.

На похороні – мама Галя та її лялькарки піднімаються,
щоб потиснути мені руку

Загортаю нашу дитину в зелену хустку,
маленький подарунок.

Ти пішла, дружино моя, гупнувши, як зазвичай,
дверима; а я, дурень, живу

Але голос, який не чую, коли розмовляю сам із собою,
найвиразніший: коли моя дружина мила волосся,

коли цілував її між пальцями ніг –
на порожніх вулицях нашого району тихий вітерець

закликав до життя.
Дружину забрали, дитині

лише три дні, заколисю на руках, наша квартира
порожня, на підлозі

брудний сніг з її чобіт.

